

اشاره

حدود بیست سال است که نوجوانان فنلاندی در یک آزمون استاندارد بین‌المللی موسوم به پیزا (برنامه بین‌المللی ارزیابی دانش‌آموزان PISA) می‌درخشند. این کشور اسکاندیناوی هنگامی که اولین نتایج برنامه بین‌المللی ارزشیابی دانش‌آموزان در دسامبر ۲۰۰۱ منتشر شد، جهان و حتی مردم خود را به شگفتی انداخت زیرا کودکان ۱۵ ساله فنلاندی در این آزمون به بالاترین امتیازها دست یافتند. نظام آموزشی فنلاند با استفاده از مدلی سبک و نرم در آموزش، نتایج تأثیرگذاری به دست آورده است. در ادامه به ویژگی‌های این نظام آموزشی می‌پردازیم.

ویژگی‌های نظام جدید آموزشی

فنلاند:

از مهم‌ترین ویژگی‌های نظام آموزشی فنلاند که به برتری دانش‌آموزان در آزمون پیزا انجامید، می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- روزهای کوتاه مدرسه،
- زنگ تفریح‌های فراوان،
- حداقل آزمون‌های استاندارد،
- تکالیف کم،
- برنامه درسی متعادل مبتنی بر هنر، علوم و مهارت‌های عملی.

برنامه بین‌المللی ارزیابی

دانش‌آموزان چیست؟

برنامه ارزیابی بین‌المللی دانش‌آموزان (PISA) نوعی ارزشیابی بین‌المللی سه ساله است که با آزمودن دانش و مهارت‌های دانش‌آموزان ۱۵ ساله‌ای که در حال اتمام تحصیلات اجباری خود هستند، با هدف ارزیابی و مقایسه نظام‌های آموزشی سراسر جهان انجام می‌شود. برنامه پیزا چگونگی کاربرد آموخته‌های دانش‌آموزان را در زندگی واقعی ارزیابی می‌کند. تاکنون بیش از ۹۰ کشور در این ارزیابی که از سال ۲۰۰۰ آغاز شده است، شرکت کرده‌اند. در این آزمون دانش‌آموزان هر سه سال یکبار در موضوع‌های اصلی، خواندن، ریاضیات و علوم

کلیدواژه‌ها: نظام آموزشی فنلاند، برنامه بین‌المللی ارزشیابی دانش‌آموزان.

چرا دانش‌آموزان فنلاندی می‌درخشند؟

ترجمه: محمد علی ابوعلی

می‌کند. متخصصان آموزش می‌گویند که نتایج این آزمون نشان می‌دهند که کدام کشورها به‌طور مؤثرتر جوانان خود را برای کار و شهروندی در قرن بیست و یکم آماده می‌کنند.

در این برنامه، داده‌های جمع‌آوری‌شده از پرسش‌نامه‌های ارزشیابی و پس‌زمینه‌ای مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند و یک سال پس از آن نتایج ارزیابی منتشر می‌شود. برای نمونه، نتایج آخرین آزمون که در سال ۲۰۱۸ صورت گرفت، در روز سه‌شنبه ۳ دسامبر ۲۰۱۹ اعلام خواهد شد.

آزمون می‌دهند. در هر آزمون تمرکز بر یکی از موضوع‌هاست. برای نمونه، در سال ۲۰۰۰، تمرکز بر خواندن بود. علاوه بر این سه موضوع اصلی، در سال

چیزی که برنامه پیزا را در میان آزمون‌های استاندارد دیگر منحصر به فرد کرده، این است که توانایی‌های تفکر انتقادی در خواندن، ریاضی و علوم را اندازه‌گیری می‌کند

۲۰۱۵ در زمینه نوآوری، مانند حل مشارکتی مسائل و در سال ۲۰۱۸ شایستگی جهانی مورد آزمایش قرار گرفتند. برخی کشورها همچنین سواد اقتصادی را هم به آزمون می‌گذارند.

دانش‌آموزان در این برنامه نه تنها آزمون می‌دهند، بلکه پرسشنامه‌ای برای ارائه برخی اطلاعات پس‌زمینه‌ای متنی، مانند میزان تحصیلات والدین، چگونگی مالکیت خانه مسکونی به آن‌ها داده می‌شود. علاوه بر این، مدیران مدارس نیز پرسش‌نامه‌ای درباره نحوه مدیریت مدارس پر می‌کنند. این اطلاعات، تأثیر محیط زمینه‌ای و وضعیت مدرسه را بر عملکرد دانش‌آموزان آشکار می‌کند. بعضی کشورها نیز پرسش‌نامه‌هایی درباره اطلاعات مربوط به حرفه‌های آموزشی و مهارت‌های آنان در فناوری اطلاعات و ارتباطات ارائه می‌دهند. بعضی دیگر از کشورها پرسش‌نامه‌هایی اختیاری به والدین و معلمان می‌دهند.

چیزی که برنامه پیزا را در میان آزمون‌های استاندارد دیگر منحصر به فرد کرده، این است که توانایی‌های تفکر انتقادی در خواندن، ریاضی و علوم را اندازه‌گیری

در نظام آموزشی فنلاند

آزمون استاندارد وجود

ندارد. در این کشور مدرسه

خصوصی وجود ندارد و

دانش‌آموزان با خیالی آسوده

در مدارس آموزش می‌بینند

علل برتری نظام آموزشی فنلاند

در نظام آموزشی فنلاند آزمون استاندارد وجود ندارد. در این کشور مدرسه خصوصی وجود ندارد و دانش‌آموزان با خیالی آسوده در مدارس آموزش می‌بینند. در این نظام آموزشی، دانش‌آموزان ناچار نیستند بیش از حد درس بخوانند و تدابیر و محیط آموزشی کل‌نگر و در خدمت عدالت و کسب برتری جهانی آموزشی به کار گرفته می‌شود. دانش‌آموزان فنلاندی مانند ربات در اتاق‌های کم‌نور خود را زندانی و برای امتحان آماده نمی‌کنند و تحت فشار آزمون‌های استاندارد دولتی نیستند. مهم‌ترین علل این پیشرفت از این قرارند:

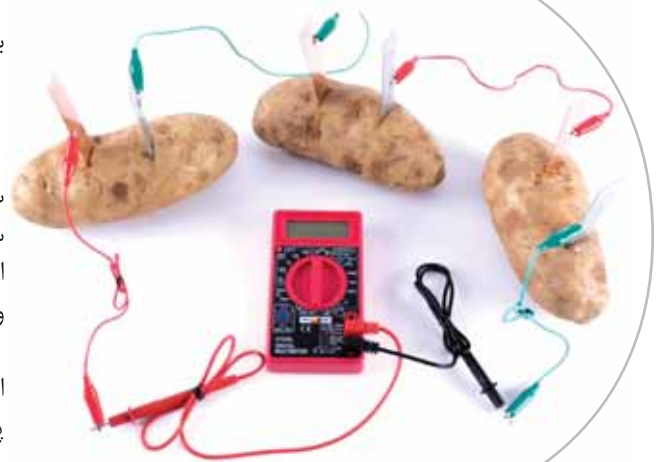
در فنلاند آزمون استاندارد وجود ندارد

در مدارس فنلاند آزمون استاندارد وجود ندارد. در سراسر فنلاند، معلمان دانش‌آموزان را بر پایه ویژگی‌های فردی گروه‌بندی می‌کنند و وزارت آموزش و پرورش این روند را با انتخاب نمونه‌هایی از مدارس مختلف پی‌گیری می‌کند.

در فنلاند معلمان رتبه‌بندی نمی‌شوند

در بسیاری از کشورها معلمان را در مواردی مقصر می‌دانند و آنان را متهم می‌کنند که وظایف خود را به‌خوبی انجام نمی‌دهند؛ اما در فنلاند این امر کمتر وجود دارد؛ چون دلیلی وجود ندارد که در این کشور نظام «رتبه‌بندی» سخت برای معلمان وجود داشته باشد؛ چون معتقدند که پویایی رابطه بین دانش‌آموز و معلم را نمی‌توان براساس اصول قدیمی استاد-شاگردی و بررسی‌های اداری و معیارهای استاندارد سنجید. رابطه دانش‌آموز با معلم رابطه‌ای فردی و در نتیجه منحصر به فرد است.

در فنلاند همه معلمان باید قبل از ورود به حرفه معلمی مدرک کارشناسی ارشد داشته باشند. برنامه‌های آموزشی برای معلمان بسیار سختگیرانه است. اگر معلمی خوب عمل نکند، مدیر مسئولیت دارد که در این مورد اقدام کند.

در فنلاند رفاقت جای رقابت را گرفته است

نظام آموزشی بسیاری از کشورهای نوعی رقابتی است. فنلاندی‌ها معتقدند که «برندگان واقعی رقابت نمی‌کنند». از قضا، این نگرش آن‌ها را در رقابت‌های بین‌المللی پیروز گردانیده و در رأس قرار داده است. نظام آموزشی فنلاند در پی ایجاد رقابت‌های مصنوعی نیست. معلمان هرگز دانش‌آموزان را رتبه‌بندی نمی‌کنند. بنابراین، نظام آموزشی فنلاند رفاقتی و بر مبنای همکاری بنا شده است.

در فنلاند اولویت با آموزش نیازهای اولیه است

دغدغه بسیاری از نظام‌های آموزشی نمره دانش‌آموزان در آزمون‌هاست. در این گونه

نظام‌ها آزمون‌های مختلف چندگزینه‌ای یا درک مطلب در ریاضی و علوم اولویت دارند و توجهی به روحیه و سلامت فکری و جسمی دانش‌آموزان نمی‌شود. سال‌ها پیش، نظام آموزشی فنلاند نیز همین‌گونه بود و نیاز به اصلاحات جدی داشت. فنلاندی‌ها برای ایجاد تحول، بر فرایند «بازگشت به نیازهای اولیه» متمرکز شدند و هدف‌های آموزشی را از کسب نمرات عالی به تبدیل مدرسه به مکانی برای عدالت و سلامت تغییر دادند. از دهه ۱۹۸۰ برنامه‌ریزان آموزشی فنلاند این اصول را در اولویت قرار داده‌اند:

- تحصیل باید ابزاری برای ایجاد توازن و ایجاد برابری اجتماعی باشد.
- همه دانش‌آموزان باید وعده‌های غذایی رایگان دریافت کنند.

- دانش‌آموزان باید به‌آسانی به مراقبت‌های بهداشتی و مشاوره روانی دسترسی داشته باشند.
- راهنمایی دانش‌آموزان باید انفرادی باشد.
- شروع مدرسه باید از هفت‌سالگی باشد.

دانش‌آموزان فنلاندی از هفت‌سالگی به مدت ۹ سال تحصیلات اجباری را می‌گذرانند. تحصیل از ۱۶ سالگی، یعنی از پایه نهم به بعد اختیاری است. در این مدت تمرکز بر آماده‌سازی کودکان برای زندگی واقعی است.

نظام آموزشی بسیاری از کشورهای ایستا و تغییرناپذیر است. کودکان از پایه‌ای به پایه بعدی می‌روند و هر پایه برای آماده‌سازی دانش‌آموزان برای ورود به پایه بعدی و سرانجام به دانشگاه است. در حالی که برخی دانش‌آموزان به تحصیلات دانشگاهی نیاز ندارند و وارد دانشگاه نمی‌شوند. فنلاند این معما را با ارائه گزینه‌هایی برای ادامه تحصیل دانش‌آموزان حل کرده است.

- پویایی رابطه
- بین دانش‌آموز و معلم را نمی‌توان براساس اصول قدیمی استاد-شاگردی و بررسی‌های اداری و معیارهای استاندارد سنجید

در فنلاند، دوره دبیرستان سه سال است. دانش آموزان در سراسر این مدت برای ورود به دانشگاه آماده می‌شوند و گرایش‌های لازم برای تحصیلات عالی را اخذ می‌کنند. آموزش حرفه‌ای فنلاند نیز سه‌ساله است و دانش آموزان را برای مشاغل مختلف آماده می‌کند؛ اما اگر کسی بخواهد از هنرستان وارد دانشگاه شود، باید در آزمون ورودی شرکت کند.

در فنلاند برنامه روزانه دیرتر از کشورهای دیگر شروع می‌شوند

بیدار شدن زود هنگام، رسیدن به مدرسه، شرکت در مراسم صبحگاهی، زمان بسیار زیادی را از دانش آموز می‌گیرد. دانش آموزان فنلاندی معمولاً از ساعت ۹:۰۰ تا ۹:۴۵ صبح در کلاس‌ها حضور دارند. تحقیقات نشان داده‌اند که کار کردن در ساعات اولیه روز برای سلامت دانش آموزان نامناسب است. مدارس فنلاند معمولاً در ساعت ۱۴ تعطیل می‌شوند. مدت کلاس‌ها طولانی‌تر ولی زنگ تفریح‌ها نیز طولانی‌تر است. در نظام آموزشی فنلاند، کلاس‌ها محل‌های اطلاع‌رسانی نیستند، بلکه به‌گونه‌ای کل‌نگر آموزش را به پیش می‌برند.

در فنلاند معلم همگام با دانش آموز به کلاس بالاتر می‌رود

در فنلاند معمولاً یک معلم به مدت شش سال متوالی به هر دانش آموز تدریس می‌کند. به بیان دیگر، دانش آموزان فنلاندی معمولاً در مدت شش سال یک معلم دارند. در این مدت، معلم شناخت بسیاری از دانش آموزان پیدا می‌کند و می‌تواند مربی شایسته‌تر یا حتی مانند یکی از اعضای خانواده دانش آموز باشد. در طول این سال‌ها، اعتماد متقابل و ارتباط به‌گونه‌ای برقرار می‌شود که هر دو طرف بتوانند یکدیگر را

بشناسند و به هم احترام بگذارند. نیازهای مختلف و سبک‌های یادگیری افراد مختلف، متفاوت است. معلمان فنلاند می‌توانند این نیازهای ویژه را برآورده کنند چون در پایان سال کلاس را به معلم دیگر تحویل نمی‌دهند.

فضای آرام‌تر

گرایش کلی در مدارس فنلاند استرس کمتر، گروه‌بندی‌های غیرضروری کمتر، در مقابل مراقبت بیشتر است. دانش آموزان معمولاً تنها یکی دو کلاس در روز دارند؛ اما چند بار برای غذا خوردن وقت دارند؛ از فعالیت‌های تفریحی لذت می‌برند و معمولاً استراحت می‌کنند.

این نوع محیط مورد نیاز معلمان هم هست. اتاق‌های معلم در تمام مدارس فنلاند وجود دارند. معلمان در آنجا می‌توانند استراحت کنند، آماده شوند و با دیگران ارتباط برقرار کنند.

تکالیف کمتر و کارهای خارج از مدرسه بیشتر

طبق گزارش اتحادیه اروپا، دانش آموزان فنلاندی کمترین میزان کار و تکالیف خارجی را در مقایسه با دانش آموزان سایر کشورها دارند. آن‌ها هر شب فقط نیم ساعت را صرف تکالیف مدرسه می‌کنند. دانش آموزان فنلاندی معلم خصوصی ندارند و بدون فشار و تنش و در تعادل روانی تحصیل می‌کنند. دانش آموزان فنلاندی هر چیزی را که نیاز دارند در مدرسه بدون فشار اضافی دریافت می‌کنند و آن‌ها بدون دغدغه در مورد نمره و تکالیف سخت و زیاد، به‌عنوان انسان تحت آموزش قرار می‌گیرند.

پی‌نوشت

1. Programme for International Student Assessment

در فنلاند همه معلمان باید قبل از ورود به حرفه معلمی مدرک کارشناسی ارشد داشته باشند و برنامه‌های آموزشی برای معلمان بسیار سختگیرانه است